

Biskop Tor Singsaas, preken ved Det Kgl. Norske Videnskabers Selskabs 250 års-jubileum, Nidaros domkirke, 14.3.2010

Til lykke med jubiléet

Joh 6, 24 – 36:

«²⁴ Da folk så at verken Jesus eller disiplene hans var der, gikk de i båtene og dro over til Kapernaum for å lete etter ham. ²⁵ De fant ham på den siden av sjøen og sa til ham: «Rabbi, når kom du hit?» ²⁶ Jesus svarte: «Sannelig, sannelig, jeg sier dere: Dere leter ikke etter meg fordi dere har sett tegn, men fordi dere spiste av brødene og ble mette. ²⁷ Arbeid ikke for den mat som forgår, men for den mat som består og gir evig liv, den som Menneskesønnen vil gi dere. For på ham har Far, Gud selv, satt sitt segl.» ²⁸ Da sa de til ham: «Hvilke gjerninger er det da Gud vil vi skal gjøre?» ²⁹ Jesus svarte: «Dette er den gjerning Gud vil dere skal gjøre: Tro på ham som Gud har sendt.» ³⁰ «Hvilket tegn gjør du, så vi kan se det og tro på deg? Hva vil du gjøre?» spurte de. ³¹ «Våre fedre spiste manna i ørkenen, slik det står skrevet: Brød fra himmelen ga han dem å spise.» ³² Jesus svarte: «Sannelig, sannelig, jeg sier dere: Moses ga dere ikke brødet fra himmelen. Det er min Far som gir dere det sanne brødet fra himmelen. ³³ Guds brød er det brødet som kommer ned fra himmelen og gir verden liv.» ³⁴ Da sa de til ham: «Herre, gi oss alltid dette brødet.» ³⁵ Jesus svarte: «Jeg er livets brød. Den som kommer til meg, skal ikke hunge, og den som tror på meg, skal aldri tørste. ³⁶ Men jeg har sagt dere: Enda dere har sett meg, tror dere ikke.»

Som Nidaros biskop er det en stor glede å få ønske **Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab** til lykke med 250 årsjubileet.

Og det skulle bare mangle at ikke jubileet også blir behørlig markert her i Nidaros domkirke. Ja, kanskje nettopp her, fordi en av stifterne av Selskabet, **Johan Ernst Gunnerus** var biskop i Trondhjems stift fra 1758 – 1773. Han ble sagt å være sjelen og organisatoren i det nye tiltaket. De andre to var **Katedralskolens rektor Gerhard Schønning** og **etatsråd Peter Fredrik Suhm**. Og Suhm kaller det nettopp; **”Bispens Selskap”**, noe som kan tyde på at de også oppfattet det som så. Etter hvert fikk det jo det stolte navnet **”Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab”**.

Biskop Johan Ernst Gunnerus var en mann med stor kapasitet både menneskelig og faglig. Lærd, våken for tidens strømninger ute i Europa, - en ”akademiker” først og fremst? Ja, men også praktiker i opplysningstidens ånd. Det var på moten i Norden å etablere akademiske selskaper, akademier hvor de førte lærde samtaler. Biskop Gunnerus var den første biskopen som introduserte opplysningstiden her. Hans forgjenger tilhørte pietismen, som først og fremst var en grasrotbevegelse blant prestene. Opplysningstiden kom mer ovenfra, fra biskopene og akademikerne. Gunnerus sendte ut et hyrdebrev til stiftets prester i sitt første tjenestear som biskop og avslutter hyrdebrevet i opplysningstidens tidsånd med en appell til prestene om å være forbilder for sine menigheter også på det timelige, jordnære plan. De fleste drev jo gårdsbruk som skikken var, og hadde da god anledning til det. Brød, - Mennesket skal leve. Opplysningstidens jordnære prosjekt var å arbeide for bedre levekår for folk materielt sett. Men og en oppvåkende interesse for å finne ut av naturens hemmeligheter gjennom forskning. En begynte å stille nye og andre spørsmål. Og teologien ble utfordret. Hvor er Gud i alt det nye vi oppdager? Kan Gud overleve dette? Tåler Gud at vi får mer kunnskap? Er det slik at bak den nye kunnskap finnes ingen Gud? Mange krumspring

ble gjort i teologien for å få den nye kunnskap til å harmonere med de gamle systemer og rasjonelle forestillinger om Gud.

Nå var Gunnerus en av de som så Guds storhet i alt det små; i plantene, blomstene, bladene, sneglene, humlene. Han ba sine prester sende eksemplarer av all slags kryp og planter inn til Trondhjem for granskning, for å finne fram til videre kunnskap om Guds skaperverk. Han var opptatt av Gud i sitt skaperverk. De gamle fortellinger med mytisk preg forteller om en Gud som vandrer rundt i sin hage, som gleder seg over sitt skaperverk, som fryder seg over skjønnheten, luktene, smakene, fargene, luften, all skapningen, - og så menneskene., - det store mysterium i tilværelsen!

Men så, - gikk noe galt. Fryktelig galt. Gud valgte å holde seg skjult for sin skapning. Nå er bare drømmene, lengslene, minnene, ønskene igjen etter ham. - Og evnen til å elske, - kjærligheten. Vi bærer dypt inni oss på en hjemlengsel etter ham. Og hva tenker vi nå --- om teologien? Vi leter fram det gamle latinske uttrykket **”Larva Dei”** = **”Guds maske”**. Gud går rundt i verden bak en maske? Han skjuler seg bak skaperverket. Gud skjuler seg bak en annen. Han er den skjulte, - står bak den annens ansikt. Lar den annen bli synlig, som utfordring for deg som medmenneske.

Gud er relasjon, og ikke system. Det er vår tids teologi! Gud er bankende hjerte, berøring, skaperkraft, frigjører, full av lengsler etter å sette mennesker fri til å skape. En Gud som er bak alt, som ikke kan forklares, fanges, men som er annerledes, mysterium.

En Gud som stiger inn i verden, som synlig i **Jesus Kristus** for et øyeblikk i tiden, men som igjen blir den usynlige. Bare nærværende som ihukommelse. Som kommer som Ånd og nærvær når mennesker møtes.

Derfor er **Håkon Blekens** jubileumsutstilling for Videnskabselskabet så ufattelig utfordrende i sitt uttrykk, og betegnende for den vitalitet og åpenhet også Videnskabselskabet vil stimulere til i sin virksomhet i dag og i et framtidsperspektiv.

Begrepet **”dødsfordriv”** et begrep Bleken har hentet fra forfatteren Frans Werfel. En beskrivelse av hvordan kunsten gjennom et øyeblikks opplevelse kan stanse tiden, holde livet fast som nærværende, og døden på avstand. **”Dødsfordriv” er jo all kunst og vitenskaps dypeste hensikt.** Å gi rom for liv og skaperkraft for menneske og all skapningen.

”Dødsfordriv” kan og gjøres til et teologisk begrep. Og jeg tar meg den frihet nå. I dette øyeblikk! **Kristi inntreden i verden er ”dødsfordriv”**. En mester i å leve i øyeblikket, å holde livet intenst tilstede i møtet med sitt medmenneske, og dermed døden på avstand. Det er det som skjer i det ekte medmenneskelige møte. Du holder fast i livet. Du gir ditt medmenneske liv og verdighet når du stopper opp hos det og blir hos det. En gir hverandre liv, livsmot, skaperevnen forløses.

Vår tekst handler om folks reaksjon etter at Jesus hadde mett 5000. De ville gjøre ham til konge. En ”brødmessias”. En lettveint vei til brød. Opplysningstiden hadde rikelig kontakt med den tunge vei til brød.

I vår tid også. Det har ikke endret seg. ”Lær oss å dekke et langbord i verden, som alle kan reise seg mette fra.” synger vi i et nyere bordvers, næret av vår voksende erkjennelse av at vi mennesker hører sammen, lever av og forvalter en felles jord, puster i den samme luft, drikker av det samme vann. Deler brød, på liv og død.

”Dødsfordriv”

En hunger etter å leve. Etter å få kunnskap. Større innsikt. Vite mer. Skape framtid. Åpne opp for skaper - og livskraft i og mellom oss. - Krysse grenser for å forså mer. Det er menneskets dypeste lengsel. Å bli berørt av noe større enn en selv. En blir det når en er øyenvitne til de store undre og de dype sammenhenger gjennom et mikroskop, i møte med en innfløkt, matematisk formel, gjennom en makeløs harmoni eller disharmoni i et musikkstykke, et fargesprakende maleri. Når en blir berørt av et medmenneske. Å bli berørt av ham bak alt? Hvem er Du som har skapt alt dette underlige, og dette mennesket som kan skape noe så vidunderlig vakkert?

Å leve som menneske, å skape, er å gi av seg selv og sitt eget liv for å drive døden og ødeleggelseskraftene bort. Det er det som skjer i forskningen, vitenskapen, kunsten. Det er det som skjer i det ekte sanne menneskelige møte.

En Gud som gir seg selv til menneskene. ” Dødsfordriv”. I alle møter med Kristus var det dette som skjedde. Menneskene fikk livet tilbake fra ham. En Gud som gjennom alt vil at døden skal fordrives, det som er påskens dypeste kamp, på liv og død, hvor Gud selv går inn.

Hvor vakkert og skjønt blir ikke et menneske som får kontakt med sitt liv igjen. Da begynner det å gi til andre av det livet, - til liv for flere.

” Jeg er livets brød”; Kristus ga sitt liv for å drive døden vekk. Det er Guds dypeste vesen, forteller evangelisten Johannes oss. Han gir av seg selv for at skapningen skal leve. For han elsker oss gjennom alt.

I nattverdrødet og vinen kommer Gud til oss, hvor grensen mellom Gud og mennesket oppheves. Vår liv blir ett. Hvor Gud på underlig vis berører våre liv, og driver døden på dør. Påskemorgens lys flommer over oss i nattverden.

Til ære for Faderen og Sønnen og Den hellige Ånd som var og er og blir en sann Gud fra evighet til evighet.

Amen.